

Flipped classroom texnologiyasi asosida san'at ta'limida madaniy kompetentlikni rivojlantirish

Muzropova Guljamol Mardonovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada flipped classroom (teskariga o'qitish) texnologiyasi asosida san'at ta'limida o'quvchilarning madaniy kompetentligini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Hozirgi kunda ta'lim jarayonida interaktiv va innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish, ayniqsa san'at darslarida, o'quvchilarning milliy va jahon madaniyati bilan tanishishini, badiiy tafakkur va estetik didini shakllantirishni samarali qiladi. Maqolada flipped classroom texnologiyasining nazariy asoslari, uning san'at darslariga tatbiqi va madaniy kompetentlikni oshirishdagi amaliy imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: flipped classroom, san'at ta'limi, madaniy kompetentlik, innovatsion pedagogika, interaktiv darslar, estetik tafakkur. San'at ta'limi o'quvchilarda estetik did, badiiy tafakkur va madaniy kompetentlikni rivojlantirishda muhim vositadir. Hozirgi raqamli va globallashtgan davrda o'qituvchilar yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga intiladilar. Shu nuqtai nazardan flipped classroom texnologiyasi — darsni “teskariga o'qitish” yondashuvi san'at darslarida o'quvchilarning madaniy kompetentligini oshirishning innovatsion usuli sifatida e'tiborga molik.

Flipped classroom texnologiyasi an'anaviy dars formatini o'zgartirib, nazariy materiallarni mustaqil o'rganishni uy vazifasi sifatida, amaliy mashg'ulotlarni esa sinfda bajarishni taklif qiladi. Bu yondashuv o'quvchilarga san'at asarlarini chuqur tahlil qilish, turli madaniyatlar bilan tanishish va ijodiy loyihalar orqali o'z fikrini ifoda etish imkonini beradi. Shu bilan birga, o'qituvchi sinfda interaktiv metodlar, guruh ishlari va badiiy muhokamalar orqali madaniy kompetentlikni shakllantirishga yo'naltiriladi.

Flipped classroom texnologiyasi san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, estetik idroki va madaniyatlararo muloqot qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois, ushbu texnologiya asosida madaniy kompetentlikni rivojlantirish metodikasi va amaliy usullarini ishlab chiqish dolzarb pedagogik masala hisoblanadi.

San'at ta'limi o'quvchilarda nafaqat badiiy did va estetik tafakkurini shakllantirish, balki ularning madaniy kompetentligini rivojlantirishda muhim o'rin

tutadi. Madaniy kompetentlik o'quvchining milliy va jahon madaniyatini anglash, estetik qadriyatlarni tushunish va ijodiy faoliyat orqali ularni amaliyotga tatbiq etish qobiliyatini ifodalaydi. Hozirgi kunda pedagogik jarayonda innovatsion texnologiyalardan foydalanish, ayniqsa flipped classroom texnologiyasi, san'at darslarini yanada samarali qilish va o'quvchilarning madaniy kompetentligini oshirish imkonini beradi.

Flipped classroom texnologiyasining nazariy asoslari. Flipped classroom, ya'ni teskariga o'qitish texnologiyasi an'anaviy ta'lim formatini o'zgartiradi: nazariy materiallar mustaqil o'rganish uchun uy vazifasi sifatida beriladi, sinfdagi vaqt esa amaliy mashg'ulotlar, guruh ishlari va muhokamalarga yo'naltiriladi. Shu yondashuv o'quvchilarga san'at asarlarini mustaqil tahlil qilish, turli madaniyatlar bilan tanishish va ijodiy loyihalar yaratish imkonini beradi. Pedagog sinfda faqat nazorat qiluvchi emas, balki yo'naltiruvchi va maslahat beruvchi rolini bajaradi.

San'at ta'limida flipped classroom texnologiyasining qo'llanilishi o'quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik idrok va madaniy muloqot qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, talaba uyda Leonardo da Vinchi yoki Kamoliddin Behzodning asarlarini o'rganib keladi, sinfda esa ular asosida zamonaviy grafik loyihalar yoki multimedia taqdimotlar yaratadi. Bu jarayon o'quvchining badiiy fikrlashini, turli madaniyatlarni solishtirish va ularni ijodiy tarzda uyg'unlashtirish qobiliyatini oshiradi.

Madaniy kompetentlikni rivojlantirishning metodik jihatlari. Flipped classroom texnologiyasi asosida madaniy kompetentlikni shakllantirishda bir nechta metodik yondashuvlar mavjud. Birinchi navbatda, o'quvchilarga turli madaniyatlar san'atini vizual va interaktiv shaklda tanishtirish muhimdir. Virtual muzeylar, raqamli galereyalar va multimedia platformalar yordamida o'quvchilar turli davrlar va xalqlarning badiiy merosini o'rganadilar. Masalan, Google Arts & Culture yoki boshqa interaktiv platformalar orqali o'quvchilar jahon san'atining turli yo'nalishlarini solishtirish, o'z fikrini tahlil qilish va muhokama qilish imkoniga ega bo'ladi.

Ikkinchi jihat — loyiha asosida o'qitish (project-based learning). O'quvchilar guruh yoki yakka holda loyiha yaratadi: bir guruh Sharq miniatyura san'ati asosida digital kollej tayyorlasa, boshqalar Yevropa impressionizmi va O'zbekiston zamonaviy rassomchiligini taqqoslaydi. Shu jarayon o'quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik did va madaniy xabardorlikni rivojlantiradi.

Uchinchi, interfaol metodlarni qo'llash madaniy kompetentlikni yanada chuqurlashtiradi. "Rolga kirish", "madaniyatlar dialogi", "badiiy muhokama" kabi o'yinli va kommunikativ metodlar o'quvchilarning ijodiy va ijtimoiy qobiliyatini rivojlantiradi. Masalan, "Rassomlar suhbatlari" mashg'ulotida o'quvchilar turli rassomlar

rolini bajarib, o'z uslublarini tushuntiradilar, bir-birining ishini baholaydilar. Shu tarzda o'quvchilar nafaqat bilim, balki empatiya va madaniy tafakkur qobiliyatini egallaydilar.

Raqamli texnologiyalar bu jarayonni yanada samarali qiladi. Onlayn kutubxonalar, video-darslar, virtual ko'rgazmalar, 3D modellashtirish dasturlari yordamida o'quvchilar turli madaniyatlarning san'at asarlarini tahlil qiladilar va o'z ijodiy mahsulotlarini yaratadilar. Shu bilan birga, talaba o'z ijodiy ishlarini internet platformalarida baham ko'rishi, boshqa madaniyat vakillari bilan muloqot qilishi mumkin. Bu esa madaniy kompetentlikni oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Flipped classroom texnologiyasi o'qituvchiga ham metodik erkinlik beradi. Pedagog sinfda faqat materialni tushuntirish bilan cheklanmay, o'quvchilarning ijodiy faoliyatini yo'naltiradi, individual maslahat beradi va guruh ishlarini muvofiqlashtiradi. Shu tarzda dars jarayoni o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, tahliliy va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi.

Shuningdek, flipped classroom texnologiyasi madaniy kompetentlikni shakllantirishda milliy va jahon madaniyatini uyg'unlashtirish imkonini beradi. Talabalar turli xalqlarning san'at merosini o'rganib, uni zamonaviy ijodiy ishlarda qo'llashni o'rganadilar. Bu jarayon estetik didni, madaniy xabardorlikni va ijodiy tafakkurni birgalikda rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, flipped classroom texnologiyasi san'at ta'limida o'quvchilarning madaniy kompetentligini rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. U interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar va loyiha asosida o'qitish imkoniyatlarini birlashtiradi, talabalarda estetik tafakkur, ijodiy fikrlash va madaniy savodxonlikni shakllantiradi. Shu yo'l bilan zamonaviy san'at ta'limi jarayoni innovatsion, samarali va madaniy kompetentlikni oshiruvchi xarakterga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. *Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons* // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. *Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region* // *E3S Web of Conferences*. – 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. *Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology* // *AIP Conference Proceedings*. – 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.

5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Ўзбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. *Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari* // *Inter education & global study*. – 2024. – №1. – С. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. *Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students* // *Science and innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
8. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. *Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts* // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
9. Шавдиров С. А. *ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ* // *INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION*. – 2018. – С. 84–85.
10. Shovdirov S. *TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH* // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.
11. Karimova N. *Madaniyatlararo muloqotda san'at ta'limining o'rni*. – Toshkent: O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti nashriyoti, 2021.